

SAARISTON HELMET

Seilin, Aspön ja Jurmon ainutlaatuinen luonto vie sydämen

*Purjehdus Turun ulkosaaristossa tipauttaa mielestä
kiireen ja vie yksinkertaisten elämysten äärelle.
Sileäksi hioutuneiden luotojen lomasta löytyy sympaattisia satamia,
joista jokaisella on oma tarinansa.*

teksti ja kuvat Sanna Wallenius

■ Aspö on toiminut venäläisten vartioasemana ja sukellusveneiden satamana. Nykyään saari on huviveneilijöiden suosiossa.

1

2

3

4

Kun kuljemme ikivanhojen saarnipuiden ja piha-aittojen ohi, tuntuu kuin ne piilottelisivat sisällään salaisuutta.

1. Pelloilla laiduntavat lampaat pitävät yllä Seilin uhanalaista perinnemaisemaa.

2. 1600-luvulla Seili oli kuuluisa pontikastaan, jota myytiin ohi kulkeville laivoille. Siitä juontaa juurensa sanonta "olla seilissä".

3. Vanha mielisairaala on avoinna yleisölle. Käytävillä on yhä aavemainen tunnelma.

4. Sairaalan potilashuoneet olivat ahtaita ja karusti sisustettuja.

5. Seilin ristikirkko valmistui vuonna 1734. Kirkossa oli oma, eristetty osio mielisairaille ja spitaalisille.

Seilin isäntävän kuulee jo kaukaa. Lauma suvi-illasta riehaantuneita lehmiä ammuu laiturilla ja toivottaa meidät tervetulleeksi. Olemme purjehtineet Paraisilla sijaitsevalle saarelle Raisiosta navakassa sivutuulussa parissa tunnissa.

Aina vastaanotto Seilissä ei ollut yhtä hyväntuulinen. Saaren synkkä historia alkoi jo vuonna 1619, jolloin kuningas **Kustaa II Aadolf** määräsi Seiliin perustettavaksi leprasairaalan. Käytännössä tautia ei kuitenkaan tuol-

loin osattu hoitaa, vaan potilaat kuolivat kipuihinsa.

Leprapotilaiden vähennyttyä Seili muutettiin mielisairaalaksi, jollaisena se toimikin aina vuoteen 1962 saakka.

"Paikka, missä olen, on kyllä luonnon puolesta kaunis. Mutta jos on kysymys sairaalasta, niin tämä on vain sairaalan nimen taakse naamioitu pesäke, jossa meidän potilaiden sielun ja ruumiin voimat pyritään tuhoamaan." Näin Seiliä kuvaili tuntematon potilas, joka yritti toukokuussa 1945 lähettää kirjettä sisarelleen. Viesti ei päätenyt koskaan vastaanottajalle, vaan löytyi saarelta vuosikymmeniä myöhemmin.

Mystinen tunnelma Seilissä on yhä. Kun kuljemme ikivanhojen saarnipuiden ja piha-aittojen ohi, tuntuu kuin ne piilottelisivat sisällään valtavaa salaisuutta.

Pelkistetyn karu on myös Seilin kirkko, jossa on yhä jäljellä eristetty alue potilaita varten.

Ulkona vanhat hautakivet muistuttavat asukkaiden kohtaloista.

Vuime vuosina Seilistä on kasvanut Turun saariston veto-naula. Kesäkuukausina Seiliin pääsee Turusta ja Nauvon pääsaarelta laivalla päivittäin.

Myös palveluja on parannettu matkailijoita ajatellen. Jos emme yöpyisi veneessä, voisimme varata huoneen vanhan sairaalan piharakennuksista. Majoitustiloja on kunnostettu 1800-luvulla toimineeseen leipo-

moon ja sairaalan henkilökunnan asuntoihin.

Erikoisin nähtävyys on uusklassista tyyliä edustava päärakennus, joka on nykyään avoin yleisölle. Sairaalan pitkillä, hiljaisilla käytävillä tuntuu kuin aika pysähtyisi.

Kaunis kivitalo on täynnä entisaikojen sairaalaesineitä, ja osa potilashuoneistakin on jätetty ennalleen. Ne ovat kuin ahtaita vankisellejää, joissa on vain kapea rautasänky, pieni lipasto ja potta.

Saaren hurja menneisyys unohtuu idyllisellä kylänraitilla, jota reunustavat rehevät lehtometsät, kumpuilevat pelot ja värikkäät niittykukat. Seilin perinnemaisemasta onkin löydetty 29 uhanalaista kasvilajia.

Heinikoihin ei kuitenkaan kannata mennä sandaaleissa tai paljain sääriin. Saaressa on poikkeuksellisen suuri ja ärhäkkä puutiaiskanta. Mielessä käväisee ajatus, että punkit ovat vanhojen potilaiden kosto jälkipolville. Ettemme unohtaisi.

Aamalla sää näyttää ensin harmittavan pilviseltä, mutta kun maltamme odottaa puoleen päivään, taivas aukenee.

Koillisesta puhaltava myötuuli keinuttaa venettä lempeästi kohti Nauvon saariryöstä. Sileäksi hioutuneita luotoja ja jylyhiä saaria on alueella kaikkiaan kolmetuhatta. Suosikkini niistä on Berghammin kylä lampaineen ja pirunpeltoineen. ▶

6

7

8

9

6. Seilin ravintola hemmottelee kävijöitä noutopöytälounaalla.

7. Aspön köynnösruusut ovat kauneimmillaan loppukesästä.

8. Jurmossa on ollut asutusta keskialjalta lähtien. Nykyään saaressa on kymmenkunta asukasta.

9. Laivakissa Essi on Turun saariston satamissa kesäisin tuttu näky.

*Seuraamme savustetun kalan ja tuoreen leivän tuoksua kyläkauppaan.
Ne muistuttavat elämän perusasioista: yksinkertainen on parasta.*

Me liu'umme pitkään saarten suojassa, jolloin tuuli tyyntyy ja purjeet alkavat lepattaa. Merestä tulee silloin kuin aaltoilevaa samettia. Sen pinta väreilee ja väri tummuu.

Mitä kauemmaksi purjehdimme, sitä korkeammaksi aalot muuttuvat. Pian saaret ovat niin kaukana, että niiden ääri-voja ja merimerkkejä on tähyttävä kiikarilla. Veneitä tulee vastaan harvakseltaan.

Seilistä seuraavaan määränpäähämme, Aspön saarelle, on vajaa 50 kilometriä. Maantiellä matkan taittaisi hetkessä, mutta vesillä eteneminen kestää useamman tunnin. Merellä aika menettää muutenkin merkityksensä. Tärkeämpää on seurata pilvien ja auringon liikkeitä.

Tiedän pitäväni Aspöstä jo ensivilkaisulla. Suojaisassa poukamassa sijaitseva kylä on kuin maalauksesta. Korkealla mäenharjanteella kohoaa valkoinen kirkko, jota vartioi vanha saarnipuu. Rannan punaiset venevajat heijastuvat veteen.

Aspössä asuu ympärivuotisesti yksitoista asukasta, joista valtaosa jatkaa täällä sukunsa perinteitä. Saaren voimahahmoja ovat **Marika ja Tore Johansson**, jotka vastaavat vierasvenesatamasta ja majoituksista.

Kesäsesonkina Aspö on suosittu pysähdyspaikka. Satamaan syntyy kuhinaa aina, kun laiva tuo saareen kuormaa ja lomailijoita Nauvon Pärnäsistä tai Korpoströmistä. Viikonloppuisin laiturit ovat niin täynnä, että veneilijät joutuvat odottamaan paikkaa ensin pojussa.

Me olemme pitkän purjehduksen jäljiltä nälissämme, joten seuraamme savustetun kalan ja tuoreen leivän tuoksua kyläkauppaan. Uusien perunoiden kera nautitut herkut muistuttavat elämän perusasioista: yksinkertainen on usein parasta.

Parhaan käsityksen Aspöstä saa luontopolulla, joka kiikarilla näkee jään hiomien kallioiden ohi kakkäräiseen lehtipuumetsään ja sieltä ylös parhaalle tähytyspaikalle. Saari on halkaisijaltaan vain vajaan kilometrin mittainen, mutta maisemaltaan yllättävän monipuolinen.

Illaksi varaamme tunnin vuoron saunaan, jonka puukiuas hellii pehmeillä löylyillä. Rantavesi on niin kirkasta, että laiturin päästä uimaan pulahtaessa näkee pohjaan saakka.

Kun saunan jälkeen istumme ulkona vilvoittelemassa, kuulemme kylältä haitarisoittoa. Aspöllä on pitkät perinteet pelimannimusiikissa, jonka legendaarisimpana tähtenä muistellaan 1900-luvulla elänyttä viulisti **Erik Janssonia**.

Aspöstä matkamme jatkuu kohti Jurmoa, jonne on vain 17 kilometrin purjehdus. Onneksi, sillä pilvet yllä tummenevat ja meri kiehuu vaahtopäisenä. Tuuli yltyy.

Jurmoa emme halua jättää väliin, sillä se luokitellaan usein Saaristomeren kansallispuiston arvokkaimmaksi kohteeksi.

Viisi kilometriä pitkän Jurmon tekee poikkeukselliseksi jo sen maaperä. Jääkaudella muo-

dostuneen saaren rannat ovat täynnä pyöreäksi hioutunutta soraa ja kivenmurikkaa.

Matalan Jurmon tunnistaa myös liilanpunaisena hehkuva vasta kanervapellosta, jota jatkuu silmäkantamattomiin. Vain ympäröivä meri erottaa maiseman Lapin karusta tunturi-luonnosta.

Vaikka Jurmossa asuu pysyvästi kymmenkunta asukasta, palvelut ovat vaatimattomat. Vierasvenesatamassa on pieni kauppa, luontotupa ja sauna suihkuineen. Kylälle johtaa yksi tie, jonka päässä kohoaa kirkko.

Jurmossa on myös vuokramökkejä, mutta ne ovat kesäaikaan usein niin varattuja, että liikkeellä kannattaa olla hyvissä ajoin. Saaren itäosaan voi tuki leiriytyä teltan kanssa.

Illalla ulkosaariston armodon meri näyttää voimansa. Tuuli ujeltaa veneiden mastoissa ja sade piiskaa laituria. Kolmen toista kilometrin päässä oleva Utön saaren majakka vilkuttaa valoaan kuin lohduttaen, että tästäkin myrökstä selvitään.

Majakka on oikeassa. Meren mahtipontinen näytös päättyy oranssinpunaiseen auringonlaskuun ja rauhalliseen iltaan. ●

1. Aspön monipuolisesta maastosta saa parhaan käsityksen saarta kiertävällä luontopolulla.

2. Aspö on tunnettu taitavista pelimanneistaan. Konsertteja järjestetään kesäisin myös saaren valoisassa kirkossa.

3. Paikalliset ovat ylpeitä Jurmon pienen kappelin aarteista. Nykyinen kappeli on jo saaren kolmas ja valmistui vuonna 1846. Siitä pidetään huolta talkoovoimin.

4. Jurmon vierasvenesataman kupeesta löytyy saaren ainoa kyläkauppa, jonka yhteydessä toimii myös sympaattisesti sisustettu kahvila.

■ Karut kivirannat ovat Jurmon tunnusmerkki. Pitkulainen saari on syntynyt jääkaudella Salpausselän jatkeesta.

Jurmon ja Aspön saarille pääsee päivittäin ilmaisella yhteysaluksella

■ **Seili, Aspö ja Jurmo** ovat osa Paraisten kaupunkia. Seili sijaitsee Airiston eteläosassa. Jurmo ja Aspö Turunmaan ulkosaaristossa.

■ **Kesällä m/s Fanny** liikennöi päivittäin Turun, Seilin ja Nauvon reitillä. Edestakainen lippu Turusta Nauvoon maksaa 36 euroa ja on varattava etukäteen.

■ **Ilmainen yhteysalus** m/s Eivor kulkee kesällä päivittäin Nauvon Pärnäsistä Berghamnin, Nötön, Aspön, Jurmon ja Utön saarille.

■ **Seilistä löytyy** majoitusta. Yksi yö maksaa noin 55–100 euroa. Vuokramökkeihin voi tutustua osoitteessa www.visitseili.fi. Satamamaksu veneille on 25 euroa.

■ **Aspön saarella** on myös vuokramökkejä. Tiedustelut osoitteessa www.visitaspo.com. Veneet yöpyvät satamassa 10 eurolla.

■ **Jurmossa voi** vuokrata mökkejä 55–95 euron hintaan. Tämän kesän majoitustilanteesta ja satamamaksusta voi tiedustella osoitteessa www.jurmo.com.

